

Repsol hazte cargo!

Responsabilitat empresarial davant el desastre socioambiental

Álex Guillamón

EntrePobles

Ventanilla és el més gran dels set districtes de la província del Callao, a la costa nord de la immensa àrea metropolitana de Lima. L'any 1993 tenia uns 90.000 habitants i ara supera els 450.000

EntrePobles hi vem estar cooperant bastants anys amb l'ONG Kusi Warma en un projecte d'abordatge comunitari de la desnutrició infantil severa. Això ja parla per si sol de la realitat socioeconòmica del municipi. Habitatges altament precaris, sense serveis, on desenes de milers de persones viuen instal·lades sobre els turons arenosos del desert costaner, provinents de les diferents onades migratòries que empeny la falta de polítiques actives per a la població rural al país. "Pueblos jóvenes" que tracten d'articular-se socialment enmig dels més alts índex de pobresa urbana i de greus problemes de sanejament i contaminació ambiental.

Aquest és el lloc que en el seu dia es va seleccionar per la instal·lació de la refineria de la Pampilla, gestionada per Repsol.

Seguint una mica més al nord per la costa, trobem el districte d'Ancón, conegut històricament per la seva activitat pesquera i el seu balneari. A més, les platges del nord de Lima suposen un important espai de respir i descans per als miler de veïns i veïnes, que han patit les conseqüències de gairebé dos anys de pandè-

mia, amb moltes pèrdues de familiars i molts mesos d'aïllament i restriccions de mobilitat a les esquenes.

El passat 15 de gener, la precària normalitat de la gent de Ventanilla es va veure alterada quan el singular contrast de matisos grocs i blaus del paisatge costaner es va començar a tenyir de color negre viscos pel vessament de la refineria, operada per Repsol.

La primera reacció de l'empresa va ser intentar minimitzar-ne l'impacte, comunicant a l'OEFA que només s'havia produït un "vessament limitat" de 0,16 barrils (uns 25 litres) en un espai de 2,5 metres quadrats, responsabilitzant a les autoritats peruanes per no haver donat avis de tsunami.

Però el recompte definitiu ens parla de més d'11.900 barrils. Un desastre ecològic que ja ha estat qualificat per l'Organisme d'Avaluació i Fiscalització Ambiental (OEFA) del Ministeri de Medi Ambient peruà, com el més greu de les darreres dècades: una afectació sobre 1,8 km² de 21 platges, de 5 municipis i prop de 7 km² de mar; sobre dues zones naturals protegides i sobre els llocs de treball d'unes 3.000 famílies pesca-

dores i milers d'altres que vivien del comerç i els serveis a les platges i als famosos balnearis d'Ancón.

El fet va provocar una gran onada d'indignació a la opinió pública i de mobilització social: per la seva magnitud, per la gestió indolent de Repsol -que s'ha viscut com un menysteniment a tot el país- i també, cal dir-ho, pel fet que el vessament s'hagi produït davant la costa de la capital, a diferència de quan passa a l'Amazonia, a anys llum dels focus mediàtics.

Més de 300 organitzacions de tota la geografia peruana demanaven en un pronunciament lideratge per part del govern peruà i exigeixen "que Repsol assumeixi immediatament les accions de reparació, contenció i compensació".

PERÒ, PER QUINES VIES ES PODRÀ ACCEDIR A AQUESTES EXIGÈNCIES DE JUSTÍCIA AMBIENTAL?

Per una banda, tenim un estat peruà avesat durant dècades a obrir les venes del territori i les comunitats que l'habiten a l'extractivis-

gètica augmentada per la guerra d'Ucraïna. I també es va avenir a col·laborar amb l'estratègia de Repsol d'oferir 800 euros a les afectades i afectats, en concepte d'avançament de la indemnització que s'acabi determinant. Evidentment, l'acceptació d'aquesta oferta implica la renúncia a altres accions legals contra la companyia.

Però en les darreres setmanes també hi ha hagut altres novetats en aquest període preliminar que determinarà el futur litigi per l'accés a la justícia de les comunitats afectades:

El 23 de març Cooperación anunciava que l'Oficina de Evaluación y Fiscalización Ambiental, acceptava incorporar Asociación de Pescadores Artesanales del Distrito de Aucallama- APADA, com "tercera interessada" en els quatre procediments administratius sancionadors iniciats contra REPSOL. Això significava que "podrà presentar proves, participar en audiències, qüestionar els arguments de l'empresa, i tindrà la possibilitat de vigilar les decisions que prengui l'OEFA en el cas del vessament". Cooperación subratllava la importància d'aquest fet, donat que "representa un

me, minimitzant els estàndards ambientals i socials, per generar una riquesa que sempre vola lluny i alimenta la corrupció dels gestors públics y privats nacionals. El nou president Pedro Castillo -provinent d'un llogaret rural en el Perú andí, mestre militant d'esquerra, però amb posicionaments conservadors patriarcals i inclinacions poc crítiques envers el model extractivista del país-havia nomenat com a primera ministra Mirtha Vásquez -advocada de defensores comunitàries amb qui Enginyeria Sense Fronteres o EntrePobles hem col·laborat molts anys quan va treballar a GRUFIDES, entitat ambientalista de Cajamarca-. I les primeres accions van ser contundents: tancament de les activitats de la refinèria, anunci d'una demanda i amenaça de retirar la llicència a Repsol. Però poc després d'això una crisi de govern es va resoldre amb la dimissió de Mirta Vásquez, en no voler seguir encapçalant un govern amb "poc compromís en la lluita contra la corrupció".

A partir d'aquí el govern va cedir molt aviat a reobrir la refinèria davant la pressió política i mediàtica en el context de crisi ener-

pas important per a les causes ambientals, ja que es reconeix la importància d'escoltar la veu dels afectats en les investigacions que determinaran la responsabilitat de l'empresa REPSOL en el cas de vessament de petroli cru al mar peruà, o també anomenat "ecocidi ambiental".

Repsol, però, va reaccionar ràpidament presentant una sol·licitud de nul·litat d'aquesta decisió, en considerar que, al reconèixer l'Associació de Pescadors, l'OEFA "hauria vulnerat el degut procediment perquè els pescadors d'Aucallama no tenen un interès legítim, no tenen interès jurídic rellevant en les investigacions i no podrien veure's afectats amb les decisions dels procediments administratius sancionadors".

El 13 de maig l'organisme peruà regulador de la competència -IDECOP- anunciava una demanda per danys i perjudicis davant un jutjat civil de la Cort Superior de Lima contra totes les empreses involucrades en el vessament: Repsol, Mapfre -i la seva filial

Protesta de famílies de pescadors afectades pel vessament

peruana-, Refineria La Pampilla, Transtotal Agencia Marítima i Fratelli d'Amico Armatori -italiana, propietària del Mare Doricum que transportava el cru de Brasil a Perú- sol·licitant una indemnització de 4.320 milions d'euros. Aquesta demanda es fa en nom de les 700.000 persones que l'IDECOPI considera directa o indirectament afectades.

L'estratègia de defensa de Repsol consisteix en atribuir tota la responsabilitat de l'accident al Mare Doricum, contra el que, per la seva banda, ja ha iniciat accions legals com a perjudicada.

UN LITIGI QUE PROMET SER LLARG DAVANT LA IMPUNITAT CORPORATIVA

Com s'ha pogut demostrar en aquestes primeres setmanes, les comunitats i la població general afectada, s'enfronta al mur d'impunitat que el marc jurídic i polític -nacional i internacional- atorga a les grans corporacions transnacionals. I Repsol n'és un bon exemple.

Segons el darrer informe de l'Observatori de la Sostenibilitat, Repsol és l'empresa principal emissora de gasos d'efecte hivernacle de l'Estat espanyol. Com la resta d'empreses de l'IBEX35, Repsol ha comptat durant dècades del suport incondicional de tot l'aparell de la diplomàcia espanyola -des de la corona fins al personal de les ambaixades- per estendre internacionalment les seves inversions, maximitzant beneficis i gaudint d'impunitat. La mateixa refineria de Ventanilla responsable d'aquest vessament es va ampliar recentment amb un crèdit assegurat per la Companyia Espanyola d'Assegurances de Crèdit a l'Exportació (CESCE), empresa amb majoria de capital públic. És a dir, que totes nosaltres hem avalat la inversió en aquest desastre.

I tot això malgrat que, en el context actual de gran concentració del poder financer global, Repsol és una empresa amb seu a Madrid, però els seus principals accionistes són -per aquest ordre- JP

Morgan, Black Rock, Amundi, Sacyr, Banco de Santander i Norges Bank.

Des de l'any 2013 s'està debatent al Comitè de Drets Humans de l'ONU un tractat sobre empreses i drets humans destinat a omplir el buit legal que empara les grans corporacions quan cometen vulneracions de drets humans o ambientals fora del país en que tenen la seva seu. Tanmateix durant tots aquests anys les delegacions europea i dels Estats Units han fet tot el que han pogut per endarrerir i desvirtuar aquests processos.

En els últims mesos en el si de les institucions europees s'ha endegat un procés per aprovar una llei de "diligència debuda" de les empreses, que suposadament donaria resposta a aquesta demanda. Tanmateix aquest concepte de "diligència debuda" en l'argot empresarial es refereix a que

les empreses disposin de plans que avaluin els riscos que tenen d'afectar amb la seva activitat a terceres persones i disposin de protocols i instruments interns per prevenir i respondre a aquestes afectacions. Per tant, la ponència de la llei europea es focalitza la responsabilitat empresarial més en la formalitat de l'existència d'aquests protocols que en les afectacions en si mateix.

Tornant al cas del vessament de Repsol, si la llei europea estigués en vigor en aquests termes, a Repsol només se li responsabilitzaria en cas de que no hagués presentat prèviament un pla de "diligència debuda". I el cas és que a l'empresa podria presentar protocols excel·lents de prevenció, comunicació i resposta a possibles accidents. Però el gran problema és que tots han fallat estrepitosament, provocant un desastre socioambiental de dimensions històriques, però la empresa no seria imputable per això.

I aquest concepte de la proposta de llei europea s'ha començat a traslladar als estats membres i, ja comptem al Congrés dels Diputats amb una proposta de llei en el mateix sentit, restringida al concepte de "diligència debuda".

Per tant, ens trobem davant un intent deliberat de defugir la demanda de fons que des de fa anys les comunitats afectades i milers d'organitzacions del Sud i el Nord globals venim fent d'instruments legals que permetin responsabilitzar les empreses per les seves vulneracions de drets en les seves activitats extraterritorials, i que permetin l'accés a la justícia, reparació i garanties de no repetició, per a les comunitats afectades.

En aquest context el cas del vessament de Repsol a Ventanilla agafa encara una rellevància més gran, ja que posarà a prova durant els proper anys el pols entre els pobles i el poder corporatiu en el marc de l'emergència climàtica, ecològica i energètica. I Entre-pobles pren el compromís d'acompanyar les comunitats afectades i les organitzacions socials peruanes en aquest procés. No serà la darrera vegada que ens sentiu a parlar. 🗣️

